

حمایت بین‌المللی از حقوق پدیدآورندگان آثار سینمایی ایران

غلامرضا رفیعی^۱

چکیده

امروزه نه فقط شبکه‌های کابلی، ماهواره‌ای و اینترنتی خارج از ایران، آثار سینمایی ایران را بدون هیچ‌گونه مانع و یا اخذ اجازه‌ای از پدیدآورندگان آن‌ها، در خارج از ایران پخش می‌نمایند، بلکه فروش نسخه‌های آثار سینمایی ایران که به صورت غیر قانونی و غیر مجاز در خارج از کشور تکثیر، توزیع و یا فروخته می‌شوند، رو به افزایش است. نقض حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آثار سینمایی در خارج از ایران، زیان‌ها و خسارات هنگفتی را به صنعت سینمای ایران تحمیل می‌نماید، لیکن پدیدآورندگان این آثار قادر نیستند نزد مراجع ذیصلاح قضایی کشورهای محل نقض، اقدام به تعقیب کیفری ناقضین حقوق خود و اقامه دعوی مطالبه خسارات مادی و معنوی بنمایند. در حال حاضر دولت جمهوری اسلامی ایران عضو هیچ یک از اسناد، کنوانسیون‌ها و معاهدات بین‌المللی مربوط به حمایت از حقوق مؤلف (کپی‌رایت) و حقوق مرتبط هنرمندان مجری، مؤسسات تولیدکننده حامل‌های صوتی و سازمان‌های پخش رادیو - تلویزیونی نمی‌باشد. این مقاله به بررسی و تحلیل تأثیر الحاق ایران به این اسناد بر صنعت سینمای ایران می‌پردازد و چنین استدلال می‌کند که الحاق ایران نقش مهمی در افزایش انگیزه در میان پدیدآورندگان آثار ادبی - هنری به دلیل گسترش دایره حمایتی از حقوقشان خواهد داشت که این امر منجر به افزایش شمار آثار خلاقانه خواهد شد.

واژگان کلیدی

مالکیت فکری، اثر سینمایی، حق مؤلف

۱. دکترای حقوق بین‌الملل مالکیت فکری از دانشگاه نوشاتل، سوییس. Email: rafiei@olya.ir

مقدمه

بر کسی پوشیده نیست که حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آثار سینمایی و بخش قابل توجهی از برنامه‌ها و تولیدات رادیو - تلویزیونی ایران به انحصار مختلف در خارج از صلاحیت سرزمینی کشور نقض می‌گردد. امروزه نه فقط شبکه‌های کابلی، ماهواره‌ای و اینترنتی خارج از ایران، آثار سینمایی ایران را بدون اخذ هیچ اجازه‌ای از پدیدآورندگان این قبیل آثار، در خارج از ایران پخش می‌نمایند، بلکه فروش نسخه‌های آثار سینمایی ایران که به صورت غیر قانونی و غیر مجاز در خارج از کشور تکثیر، توزیع و یا فروخته می‌شوند، رو به افزایش است.

نقض حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آثار سینمایی در خارج از ایران، زیان‌ها و خسارات هنگفتی را به صنعت سینمای ایران تحمیل می‌نماید، لیکن پدیدآورندگان این آثار قادر نیستند نزد مراجع ذیصلاح قضایی کشورهای محل نقض اقدام به اقامه دعوی مطالبه خسارات مادی و معنوی و تعقیب کیفری ناقضین حقوق خود بنمایند. این امر که یکی از مهم‌ترین چالش‌های صنعت سینمای ایران در مواجهه با پدیده نقض حقوق مالکیت ادبی و هنری در سایر کشورهای جهان می‌باشد، معلول واقعیتی غیر قابل انکار، یعنی ملحق‌نشدن دولت جمهوری اسلامی ایران به پیمان‌های بین‌المللی مربوط به حمایت از حقوق مالکیت ادبی - هنری و حقوق مرتبط است.

در حال حاضر دولت جمهوری اسلامی ایران عضو هیچ یک از اسناد، کنوانسیون‌ها و معاهدات بین‌المللی مربوط به حمایت از حقوق مؤلف (کپی‌رایت) و حقوق مرتبط هنرمندان مجری^۱، مؤسسات تولیدکننده حامل‌های صوتی^۲ و سازمان‌های پخش رادیو - تلویزیونی^۳ نمی‌باشد. این امر اگرچه لزوماً بدان معنا نیست که در ایران حقوق پدیدآورندگان آثار سینمایی خارجی نقض می‌شود یا

بدون اجازه از پدیدآورندگان آن آثار در سینماهای ایران به نمایش درمی‌آیند، اما پدیدآورندگان آثار سینمایی ایران در سایر کشورها در قبال انواع نقض حقوق مادی و معنوی‌شان بی‌پناه و محروم از حمایت‌ها و ضمانت اجرای قانونی در کشور محل نقض می‌باشند و در صورت مراجعه با این پاسخ مواجه می‌شوند که به دلیل عدم عضویت ایران در معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی، سایر کشورها نمی‌توانند پدیدآورندگان آثار سینمایی ایران را مورد حمایت قانونی قرار دهند، لذا مقنن ایران با درک صحیح از مطالبات پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری و دارندگان حقوق مرتبط یا مجاور به خصوص حقوق پدیدآورندگان آثار سینمایی، به موجب بند و ماده ۱۰۴ قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه (۱۳۹۰-۱۳۹۴) مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ مجلس شورای اسلامی، تکالیفی را مقرر نموده است که یکی از آن‌ها لاجرم الحاق ایران به کنوانسیون‌های برن و رم می‌باشد که از اسناد پایه‌ای حقوق بین‌الملل مالکیت ادبی و هنری و حمایت از دارندگان حقوق مجاور/ مرتبط محسوب می‌شوند.

فلا مرضا رفیعی

این تکلیف در راستای انطباق قوانین و مقررات جاری کشور با قوانین و مقررات سازمان تجارت جهانی به خصوص موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری یا تریپس آن سازمان مقرر شده است. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز در راستای این تکلیف مندرج در قانون برنامه پنجم توسعه کشور (۱۳۹۰-۱۳۹۴) لایحه الحاق به این دو معاهده اصلی و پایه‌ای را تقدیم هیأت محترم دولت نموده است که پس از اخذ نظرات وزارتخانه‌ها و سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط، کماکان در حال بررسی در کمیسیون اصلی لوایح هیأت محترم دولت می‌باشد.

این مقاله به بررسی و تحلیل تأثیر الحاق ایران به این اسناد بر صنعت سینمای ایران می‌پردازد و چنین استدلال می‌کند که الحاق ایران نقش مهمی در افزایش

انگیزه در میان پدیدآورندگان آثار ادبی - هنری به دلیل گسترش دایره حمایتی از حقوقشان خواهد داشت که این امر منجر به افزایش شمار آثار خلاقانه خواهد شد.

الف - حمایت از حقوق پدیدآورندگان آثار سینمایی در کنوانسیون‌های بین‌المللی

تردیدی در این نیست که قوانین و مقررات ملی یک کشور صرفاً در محدوده سرزمینی همان کشور قابل اجرا است، زیرا حاکمیت قوانین ملی منحصر و محدود به قلمرو سرزمینی همان کشور می‌باشد. استثنای این موضوع، در روابط قراردادی بین‌المللی، اقدام و اراده طرفین یک عقد در تعیین آزادانه قانون ملی کشوری خاص به عنوان قانون حاکم بر قرارداد می‌باشد که در این صورت دادگاه صالح یا مرجع داوری حاکم، بر اساس قانون حاکم تعیین شده توسط طرفین عقد، اقدام به رفع مخاصمه و حل نزاع می‌نماید. به علاوه این استثنا در مواردی قابلیت اجرا خواهد داشت که با قوانین امری و نظم عمومی کشور متبوع متعاقدین تعارضی نداشته باشد.

لیکن همانطور که گفته شد، خارج از این استثنا، قوانین ملی در قلمرو سرزمینی همان کشور قابل اجرا می‌باشند. بنابراین قوانین حمایتی ملی که قانونگذار ملی برای حمایت از حقوق اتباع خود وضع می‌نماید، صرفاً در قلمرو ملی قابلیت اعمال و اجرا داشته و اعمال فراسرزمینی قوانین ملی ممنوع است، اما آیا حمایت از حقوق اتباع یک کشور فقط در محدوده قلمرو سرزمینی آن کشور کافیهست؟ پاسخ این سؤال خیر است، اما نه فقط برای این که اتباع یک کشور به خاطر سرعت خیره‌کننده وسایل حمل و نقل هوایی، زمینی و ریلی به سایر کشورها سفر می‌نمایند، بلکه به خاطر این است که در بسیاری از موارد بدون این که اتباع یک کشور به کشوری دیگر سفر نمایند یا در کشوری دیگر رحل

اقامت افکنند منافع قابل توجهی در سایر کشورها دارند که قانونگذار و دولت متبوع‌شان را ملزم می‌نماید تا از منافع آنان در سایر کشورها حمایت نماید، حتی اگر خود آنان هرگز به کشوری دیگر سفر ننمایند.

اموال و تولیدات فکری شامل آثار علمی، ادبی، هنری، موسیقایی و سینمایی علاوه بر کشوری که در آنجا آفریده یا پدید آمده‌اند به راحتی در سایر کشورها (با اجازه یا بدون اجازه پدیدآورنده آن) یافت شده و مورد انواع استفاده‌ها و بهره‌برداری‌های تجاری قرار می‌گیرند. مؤلف یا پدیدآورنده یک اثر ممکن است هرگز در تمام طول زندگی از کشور خود خارج نگردد، اما محصول فکر و اندیشه خلاقانه‌اش مرزها را درنور دیده و به همه عالم سفر نماید. در دنیایی که عرصه مبادلات بی‌حد و مرز اطلاعات (شامل صدا و تصویر) شده است، دولت‌ها تمام هم و غم خود را مصروف حمایت از آثار و نتایج خلاقانه فکر و اندیشه اتباع خود می‌نمایند.

امروزه یک هنرمند اثرش را برای صرف استفاده و بهره‌برداری در کشور متبوعش خلق نمی‌نماید. او می‌خواهد از منافع مشروع اثر و مخلوق خویش در همه جهان به نحو منصفانه‌ای بهره‌مند شود و در ازای آن همه جهانیان را نیز از اثرش بهره‌مند نماید. این مسأله از آثار جهانی‌شدن هنر و تجاری‌سازی آثار هنری، علمی و ادبی می‌باشد.

دولت‌ها برای این که بتوانند از حقوق اتباع خود به نحو شایسته‌ای در قلمرو سایر کشورهای جهان حمایت نمایند، ناگزیر از انعقاد قراردادهای دوجانبه با تک‌تک کشورها و یا الحاق به قراردادهای بین‌المللی چندجانبه، یعنی کنوانسیون‌ها و معاهدات بین‌المللی مربوطه می‌باشند، البته در موارد خاص و استثنایی، قوانین ملی یک کشور می‌تواند به شرط رفتار متقابل در کشور دیگر و بدون این که قرارداد دوجانبه یا چندجانبه (عضویت در یک معاهده یا کنوانسیون) وجود داشته

باشد از حقوق اتباع سایر کشورها حمایت نماید، اما در عمل، گرایش و ترجیح دولت‌ها در درجه اول در انعقاد و الحاق به معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی چندجانبه و در درجه دوم انعقاد قراردادهای دوجانبه می‌باشد.

در عرصه حمایت بین‌المللی از حقوق پدیدآورندگان آثار سینمایی و نیز هنرمندان، بازیگران و سایر نقش‌آفرینان یک اثر سینمایی کنوانسیون‌ها و معاهدات متعددی منعقد گردیده است که مهم‌ترین آن‌ها کنوانسیون برن برای حمایت از آثار ادبی و هنری ۱۸۸۶ میلادی (با اصلاحات انجام‌شده در سال ۱۹۷۱ میلادی موسوم به Paris Act) با عضویت قریب به یکصد و شصت و پنج کشور جهان و کنوانسیون رم ۱۹۶۱ میلادی برای حمایت از هنرمندان (مجری)، تولیدکنندگان فونوگرام (حامل‌های صوتی) و سازمان‌های پخش رادیو - تلویزیونی با عضویت قریب به نود کشور جهان می‌باشد. این دو سند مهم بین‌المللی جزء اسناد پایه‌ای حقوق مؤلف (یا کپی‌رایت) و حقوق مجاور (یا مرتبط) هستند.

علاوه بر دو کنوانسیون مذکور، دو معاهده بین‌المللی دیگر نیز در سال ۱۹۹۶ میلادی پا به عرصه وجود گذاشتند که موسوم به معاهدات اینترنتی^۴ بوده و شامل معاهده کپی‌رایت و معاهده حمایت از اجراها و فونوگرام می‌باشند که به معاهدات عصر اینترنت و فناوری دیجیتال شهرت یافته و حمایت‌های مقرر در معاهدات گذشته را منطبق با الزامات عصر اینترنت و فناوری دیجیتال روزآمد نموده و در مواردی حقوق مالکیت فکری جدیدی به صاحبان حقوق مؤلف و مجاور اعطا نموده‌اند. نتیجه منطقی عضویت یک کشور در یک معاهده بین‌المللی این است که حقوق اتباع آن کشور در سایر کشورهای عضو آن معاهده، بر اساس حداقل حمایت‌های مقرر در آن معاهده و یا بر اساس رفتاری برابر با اتباع کشوری که حمایت در آن کشور مورد درخواست می‌باشد، مورد حمایت واقع می‌شود که البته

در این خصوص حسب مورد مفاد هر یک از معاهدات باید به طور جداگانه مورد توجه و بررسی قرار گیرد.

ب - حمایت از آثار سینمایی در ایران

با توجه به مقدمه فوق، اکنون این پرسش مطرح می‌شود که آیا فیلم‌ها و آثار سینمایی ایران در سایر کشورها مورد حمایت می‌باشند یا خیر؟ اما قبل از پاسخگویی به سؤال فوق باید سؤالات دیگری که در ادبیات حقوقی ایران به نحو صحیحی طرح نشده است را مطرح و پاسخ صحیحی نیز برای آن‌ها یافت و آن این است که منظور از آثار سینمایی ایران یا آثار سینمایی ایرانی چیست؟ در جامعه و صنعت سینمای ایران برای این که یک اثر سینمایی، اثر سینمایی ایرانی نامیده شود، باید چه شرایطی داشته باشد؟ و این که قانونگذار ایران (در حال حاضر قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان سال ۱۳۴۸) چه آثار سینمایی‌ای را مورد حمایت قرار می‌دهد؟ آیا همه آنچه که در جامعه و صنعت سینمای ایران اثر سینمایی ایرانی قلمداد می‌گردد مورد حمایت قوانین حمایتی ایران می‌باشد؟ پاسخ‌هایی که اعضای جامعه، صنعت و یا صنوف سینمایی ایران به این پرسش‌ها می‌دهند با پاسخ‌های حقوقدانان ایران زمین متفاوت و چه بسا مایه شگفتی خواهد بود.

فلا مریضا رقیبی

ج - معیار حمایت از آثار سینمایی در نظام حقوقی ایران

در حال حاضر که همچنان قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان سال ۱۳۴۸ شمسی قانون لازم‌الاجرا می‌باشد، برای این که یک اثر سینمایی، در ایران مشمول حمایت‌های مقرر واقع شود، بایستی طبق ماده ۲۲ آن

قانون، برای نخستین‌بار در ایران منتشر شده باشد، صرف نظر از این‌که پدیدآورنده یا پدیدآورندگان آن اثر سینمایی ایرانی یا غیر ایرانی باشند. در اینجا، نکته مهم این است که انتشار در مورد یک اثر سینمایی، یعنی این‌که آن اثر به اکران عمومی گذاشته شود، ولو این‌که عموم مردم آن اثر سینمایی را تماشا نکنند یا موفق به تماشای آن نشوند. برای تحقق نخستین انتشار و مورد حمایت قانون ایران واقع شدن، کافی است که اثر سینمایی برای اولین‌بار در جهان، در ایران به اکران یا نمایش عمومی گذاشته شده باشد، اما اگر یک اثر سینمایی برای اولین‌بار در کشوری غیر از ایران منتشر (اکران یا نمایش عمومی) گردد، ولو تمامی عوامل مؤثر در تولید آن اثر یعنی کارگردان، نویسنده، تهیه‌کننده و بازیگران آن ایرانی باشند و یا آن اثر سینمایی تماماً در ایران ساخته شده باشد، آن اثر سینمایی و پدیدآورنده آن مورد حمایت قانون فعلی ایران نخواهد بود.

د - ضرورت عضویت در کنوانسیون برن

در حالی که قانونگذار ایران، طی نزدیک به نیم قرن گذشته تاکنون فقط از آثار سینمایی که برای نخستین‌بار در ایران منتشر (نمایش عمومی) شده باشند حمایت می‌نماید، اما در صورتی که ایران به عضویت کنوانسیون برن درآید (که مسلماً اصلاح قوانین موجود را نیز در پی خواهد داشت) پدیدآورنده تبعه ایران، که اثری سینمایی را در هر کجای جهان پدیدآورده باشد، ولو این‌که آن را برای نخستین‌بار در ایران (سرزمین دولت متبوعش) به نمایش نگذارد و یا اثر سینمایی مذکور اصلاً در ایران ساخته و تولید نشده باشد، به صرف این‌که پدیدآورنده اش تبعه ایران است در داخل قلمرو سرزمینی ایران به نحو شایسته‌ای مورد حمایت قرار خواهد گرفت.

به علاوه پدیدآورنده ایرانی اثر سینمایی، در تمامی کشورهای عضو کنوانسیون برن (بالغ بر ۱۶۵ کشور جهان) از حداقل حقوق تضمین شده که کشورهای عضو بایستی لزوماً به پدیدآورنده اثر سینمایی متبوع سایر کشورهای عضو اعطا نمایند، بهره‌مند می‌شود، حتی اگر قانون آن کشورها، برای اتباع خود حقوق کم‌تری مقرر کرده باشند. همچنین سایر کشورهای عضو باید با پدیدآورنده ایرانی آن اثر سینمایی رفتاری برابر با پدیدآورندگان متبوع خود (برابری در حقوق) داشته باشند.

هـ- معیار مورد حمایت قرار گرفتن پدیدآورنده آثار سینمایی در کنوانسیون برن

ماده ۲ کنوانسیون برن معیارهای متعددی را به عنوان معیار مورد حمایت قرار گرفتن پدیدآورنده یک اثر سینمایی در نظر گرفته است. با ملاحظه مفاد ماده ۲۲ کنوانسیون برن مشخص است که الحاق ایران به این کنوانسیون چه تأثیر شگرفی در گسترش دامنه و شمول حمایت از پدیدآورندگان آثار سینمایی ایران در داخل و خارج از کشور بر جای خواهد گذاشت که با وضعیت فعلی قابل مقایسه نمی‌باشد. الحاق ایران به کنوانسیون برن، هم پدیدآورندگان ایرانی بیشتری را در داخل و خارج از ایران مورد حمایت قرار می‌دهد و هم آثار سینمایی مشمول حمایت قانون داخلی و کنوانسیون را در عمل گسترش می‌دهد.

در مبحث قبلی گفتیم که قانونگذار ایران تنها در صورتی از یک اثر سینمایی حمایت می‌کند که آن اثر (صرف نظر از این که پدیدآورنده‌اش ایرانی یا غیر ایرانی باشد یا در ایران یا خارج از ایران تولید شده باشد) برای اولین بار در ایران منتشر شده باشد (نمایش عمومی)، اما در کنوانسیون برن این‌گونه نیست. در مواد ۳، ۴ و ۵ کنوانسیون برن معیارهای چند گانه‌ای برای مورد حمایت قرار گرفتن یک اثر سینمایی مد نظر قرار گرفته که جزء نقاط قوت این کنوانسیون و از جمله عوامل

ایجاد تحولات شگرف در عرصه حمایت از پدیدآورندگان آثار سینمایی و رونق بخشی به این صنعت در کشورهای عضو کنوانسیون محسوب می‌شود.

۱- معیار تابعیت پدیدآورنده اثر سینمایی

بخش الف از بند ۱ ماده ۳ کنوانسیون برن اشعار می‌دارد آثار سینمایی پدیدآورندگانی که دارای تابعیت یکی از کشورهای عضو کنوانسیون هستند مشمول حمایت کنوانسیون قرار خواهند گرفت. در این خصوص تفاوتی ندارد که چنین پدیدآورنده‌ای اثر سینمایی پدیدآمده را در کجا منتشر (نمایش عمومی) کرده باشد، حتی ممکن است پس از خلق اثر سینمایی آن را هرگز منتشر (نمایش عمومی) ننماید. همین که اثر سینمایی توسط پدیدآورنده‌ای که تابعیت یکی از کشورهای عضو را دارد خلق شده باشد، چنین پدیدآورنده‌ای و اثر سینمایی پدیدآمده وفق مفاد کنوانسیون مورد حمایت در تمامی کشورهای عضو خواهد بود. با توجه به این امر در صورتی که دولت ایران به کنوانسیون برن ملحق گردد و یکی از اتباع ایران در ایران یا در هر یک از ۱۶۵ کشور عضو کنوانسیون، اثری سینمایی خلق نماید حقوق وی در تمام ۱۶۵ کشور مورد حمایت خواهد بود و کسی را یارای آن نیست که به حقوق وی تجاوز و تعدی نماید. امری که در حال حاضر وجود ندارد.

۲- معیار نخستین محل (کشور) انتشار (نمایش عمومی) اثر سینمایی

بر اساس معیار دوم، چنانچه پدیدآورنده اثر سینمایی تبعه یکی از کشورهای عضو کنوانسیون برن نباشد و یا اثرش در یک کشور عضو کنوانسیون خلق یا پدید نیامده باشد، اما برای اولین بار در یک کشور عضو کنوانسیون منتشر شده باشد (اولین نمایش عمومی اثر در جهان) یا همزمان با انتشار در یک کشور غیر عضو در یک کشور عضو کنوانسیون نیز (یا حداکثر ظرف ۳۰ روز) منتشر گردد (نمایش

عمومی) در تمام ۱۶۵ کشور عضو، مورد حمایت کنوانسیون و قوانین داخلی‌شان خواهد بود.

۳- معیار اقامت (سکونت) پدیدآورنده در یک کشور عضو کنوانسیون

بر اساس این معیار (بند ۲ ماده ۳ کنوانسیون برن)، اگر پدیدآورنده اثر سینمایی تبعه یک کشور عضو کنوانسیون برن نباشد، اما محل اقامت و سکونت وی در یک کشور عضو کنوانسیون باشد، اثر سینمایی وی مورد حمایت کنوانسیون و حسب مورد، قوانین داخلی هر یک از ۱۶۵ کشور عضو کنوانسیون می‌باشد.

۴- معیار اقامت (سکونت) یا محل وقوع دفتر مرکزی سازنده اثر سینمایی

یکی از محاسن مهم کنوانسیون برن این است که چنانچه یکی از معیارهای سه‌گانه فوق، یعنی معیار تابعیت، محل اقامت کشور محل نخستین انتشار (نمایش عمومی) در مورد یک اثر و پدیدآورنده آن محقق نباشد، اما محل اقامت سازنده^۵ اثر سینمایی در یک کشور عضو کنوانسیون برن باشد یا در صورتی که سازنده شخص حقوقی است دفتر مرکزی وی در یک کشور عضو کنوانسیون برن قرار داشته باشد، اثر سینمایی پدیدآمده مورد حمایت کنوانسیون قرار خواهد گرفت (ماده ۴ کنوانسیون برن).

فلاورضا رفیعی

و - دلایل ضرورت الحاق ایران به کنوانسیون برن

نیل به توسعه پایدار در گرو ارتقای جایگاه حقوق مالکیت فکری کشورها آن هم به صورت متعادل در هر دو شاخه اصلی آن، یعنی حقوق مالکیت صنعتی و حقوق مالکیت علمی، ادبی، هنری و مرتبط در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی (عضویت در معاهدات ذی‌ربط) و قراردادهای متقابل است. امروزه نه تنها از منظر کارشناسان و صاحب‌نظران فن، بلکه در عمل نیز همه کشورهای جهان به این

نتیجه رسیده‌اند که حمایت مؤثر از حقوق آفرینندگان و پدیدآورندگان آثار و اموال فکری همچون مخترعان، مؤلفان، پژوهشگران و هنرمندان در رشته‌های مختلف علمی، هنری، سینمایی، نمایشی، آثار صوتی و تصویری و تولیدات رادیو - تلویزیونی فقط از طریق تصویب قوانین و مقررات داخلی کافی نبوده و الحاق به پیمان‌ها و معاهدات بین‌المللی مربوطه و نیز انعقاد قراردادهای دوجانبه با سایر کشورهای جهان اجتناب‌ناپذیر می‌باشد.

در غیر این صورت نه تنها آثار و حقوق مخترعان، مؤلفان، پدیدآورندگان و آفرینندگان انواع آثار و تولیدات علمی، پژوهشی، هنری، سینمایی، نمایشی و تولیدات رادیو - تلویزیونی آن کشور به سادگی و بدون هر گونه ضمانت اجرای مؤثر در سایر کشورها به سرقت و یغما رفته و مورد تعرض قرار خواهد گرفت، بلکه محققان، دانشمندان، هنرمندان و پدیدآورندگان آثار علمی، ادبی و هنری آن کشور را ناگزیر از مهاجرت (فرار مغزها) به سایر کشورها به خصوص کشورهای توسعه یافته خواهد نمود تا در صورت افشا و انتشار آثار علمی، پژوهشی و هنری‌شان در آن کشورها، از حمایت مؤثر از آثار علمی، ادبی و هنری خود در دو سطح حقوق داخلی و بین‌المللی بهره‌مند شوند.

در نخستین سال‌های پس از تصویب معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی مربوط به مالکیت فکری، کشورهای در حال توسعه و کم‌تر توسعه یافته به دلیل تفوق کشورهای توسعه یافته در بعضی از این حوزه‌ها، به طور جدی و به درستی نگران این امر بوده‌اند که با الحاق به این معاهدات باب دسترسی و انتقال علم و دانش از کشورهای توسعه یافته به کشورهای در حال توسعه و کم‌تر توسعه یافته مسدود گردیده و انحصار صنعتی و علمی و پژوهشی کشورهای توسعه یافته بر آن‌ها بیشتر شود، لذا الحاق به این کنوانسیون‌ها را در آن مقاطع زمانی به مصلحت

ندانسته و الحاق خود به آن معاهدات و نیز معاهدات جدید را منوط به رفع نگرانی خود و اعطای امتیازات و ترجیحات خاص برای کشورهای در حال توسعه و کم‌تر توسعه یافته نمودند.

بالاخره سال‌ها تلاش، مبارزه و مذاکرات کشورهای در حال توسعه و کم‌تر توسعه یافته چه در قالب فرایند اصلاح معاهدات و کنوانسیون‌های گذشته و چه در فرایند تدوین و تصویب معاهدات و کنوانسیون‌های جدید مالکیت فکری به نتیجه رسید و علاوه بر این که منجر به تصویب و الحاق ضمیمه‌ای خاص به کنوانسیون برن برای حمایت از آثار ادبی (علمی) و هنری برای حمایت از کشورهای در حال توسعه و کم‌تر توسعه یافته گردید، بلکه در کنوانسیون برن و نیز سایر معاهدات جدید، موادی تحت عنوان «استثنائات و محدودیت‌های قابل اعمال بر حقوق پدیدآورندگان آثار علمی - ادبی و هنری» درج گردیده است که کشورهای عضو این معاهدات بتوانند بدون نگرانی و دغدغه‌های مربوط به انسداد دسترسی به دانش و علوم، به آن معاهدات ملحق شوند و ضمن برخورداری از حقوق ناشی از عضویت در آن کنوانسیون‌ها، در قوانین داخلی نیز به صلاحدید خود معافیت‌ها و استثنائاتی را وضع نمایند و بدین وسیله با ارتقای حقوق داخلی و بین‌المللی مالکیت فکری و حمایت مؤثر از حقوق پدیدآورندگان آثار علمی، ادبی و هنری (در همه رشته‌ها) و حقوق مرتبط اتباع خود در سایر کشورها، نه تنها مهاجرت نخبگان، دانشمندان، پدیدآورندگان آثار علمی، پژوهشی و ادبی - هنری را به سایر کشورها به حداقل برسانند، بلکه با اعطای حمایت‌های مؤثر (در صورت سرقت و تعرض به آثارشان در سایر کشورها)، تولید بومی و ملی علم، دانش و آثار هنری، سینمایی، موسیقایی و نمایشی و رادیو تلویزیونی خود را افزایش دهند.

از این رو طی دو دهه اخیر، اکثریت قریب به اتفاق کشورهای جهان شامل اکثر کشورهای اسلامی، کشورهای در حال توسعه (همچون برزیل، هند و چین) و نیز اکثریت قریب به اتفاق کشورهای کم‌تر توسعه‌یافته به کنوانسیون برن برای حمایت از آثار ادبی (علمی) و هنری ملحق شده‌اند، به طوری که در حال حاضر کنوانسیون برن به منشور جهانی و سند بین‌المللی مادر در زمینه حداقل حمایت از پدیدآورندگان آثار علمی، ادبی، هنری و حقوق مرتبط در سطح ملی و بین‌المللی تبدیل گردیده است. این موضوع در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران، نیز از سال‌ها پیش همواره در کانون مباحث توسعه‌ای کشور بوده است و در گذشته، مسؤولین وقت جمهوری اسلامی ایران نیز در خصوص الحاق به معاهدات مربوط به حمایت از پدیدآورندگان آثار علمی، ادبی و هنری به خصوص کنوانسیون برن دارای دغدغه‌هایی مشابه دغدغه‌های سایر کشورهای در حال توسعه به ویژه در حوزه کتاب (بخشی اندک از حوزه مالکیت علمی، ادبی و هنری) بوده‌اند که در این خصوص منجر به استفسار وزیر محترم وقت فرهنگ و ارشاد اسلامی از رهبر معظم انقلاب اسلامی در سال ۱۳۷۳ گردید که معظم‌له با توجه به شرایط و اوضاع و احوال وقت در پاسخ به استفسار به عمل آمده اعلام فرمودند:

«حق‌التألیف درباره مؤلفین و مصنفین داخل کشور امری منطقی و شرعی است، لکن انعقاد قرارداد متقابل این حق (کپی‌رایت) با کشورهای دیگر در حال حاضر مفید و به مصلحت نمی‌دانم، بلکه به ضرر و بر خلاف مصلحت می‌دانم.»

تصریح مقام معظم رهبری به این‌که در حال حاضر (سال ۱۳۷۳) انعقاد قرارداد متقابل با سایر کشورها را به مصلحت نمی‌دانند، تجویز و موجبی گردید که چند سال بعد به خصوص از آغاز دهه ۱۳۸۰ شمسی که اوضاع و احوال و شرایط به گواهی صاحب‌نظران و کارشناسان فن، به میزان چشمگیری تغییر یافته بود، بنا به

درخواست دولت وقت، قانون الحاق ایران به کنوانسیون تأسیس سازمان جهانی مالکیت فکری در سال ۱۳۸۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی و تأیید شورای محترم نگهبان رسید. به علاوه، در سال‌های بعد نیز در ده‌ها قرارداد متقابلی (دو جانبه) که بین دولت جمهوری اسلامی ایران با سایر کشورها در زمینه‌های جلب و تشویق سرمایه‌گذاری‌های متقابل، توسعه تجارت و بازرگانی منعقد گردید و همچنین در موافقت‌نامه چندجانبه تجاری کشورهای عضو سازمان همکاری‌های اقتصادی (اگو) (مصوب ۱۳۸۶) که تماماً به تصویب و تأیید شورای محترم نگهبان قانون اساسی رسیده است طرفین متعهد گردیدند به نحو مؤثر و متقابل از حقوق اتباع و پدیدآورندگان آثار علمی، ادبی، هنری و مرتبط کشور متعاقد در کشور خود حمایت نمایند.^۶

فلا مرضاً رقیماً

علی‌رغم مراتب مذکور در بندهای فوق، تا سال ۱۳۸۹ شمسی موضوع الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به دو سند مهم بین‌المللی موسوم به کنوانسیون ۱۸۸۶ میلادی برن (با اصلاحات و الحاقات بعدی) و کنوانسیون ۱۹۶۱ میلادی رم (برای حمایت از هنرمندان، سازمان‌های ضبط و تولید آثار صوتی و سازمان‌های پخش رادیو - تلویزیونی) منوط به بررسی ابعاد و تبعات مختلف موضوع بر نظام حقوقی کشور بود و علی‌رغم این‌که با عنایت به مفاد این اسناد، تردیدی در منافع کشور در الحاق به این معاهدات وجود نداشت، اما وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط، در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ دو همایش ملی حقوق مالکیت علمی، ادبی، هنری و حقوق مرتبط با حضور مسئولین محترم قوای سه‌گانه، شورای محترم نگهبان، وزرا، رؤسا و نمایندگان دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط و نیز جامعه حقوقی، علمی، ادبی و هنری کشور برگزار نمود تا موضوع الحاق و آثار و تبعات آن در حضور نمایندگان سه قوه و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط،

در سطح ملی به نقد و بررسی علمی و کارشناسی متخصصین و صاحب‌نظران گذارده شود و فرصتی دیگر برای شنیدن نظرات و دیدگاه‌های مختلف فراهم گردد.

در این خصوص نه تنها اجماع نظر کارشناسان و متخصصین بر وجود منافع حداکثری برای پدیدآورندگان آثار علمی، ادبی و هنری کشور عزیزمان در الحاق به آن دو کنوانسیون و نیز عدم انسداد باب انتقال دانش و علوم به کشور در حوزه کتاب بود (با توجه به امتیازات مقرر در ضمیمه کنوانسیون برن برای تکثیر و ترجمه کتب خارجی)، بلکه الحاق کشور عزیزمان از منظر و جهات متعددی از جمله دفاع از اعتبار و حیثیت جمهوری اسلامی ایران در مجامع بین‌المللی و مذهب جعفری، ارتقای مناسبات تجاری با سایر کشورها و بالاخره تسهیل عضویت کشور در معاهدات جدید تحت مدیریت سازمان جهانی مالکیت فکری که جنبه حمایتی برای کشورهای در حال توسعه و کم‌تر توسعه‌یافته دارد، امری اجتناب‌ناپذیر شناخته شد. اهمیت زایدالوصف موضوع سبب شد که با هماهنگی وزارت امور خارجه، بعضی از معاونین وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به همراه کارشناسان و صاحب‌نظران آن وزارتخانه، به کرات با دبیر کل و مدیران ارشد و کارشناسان سازمان جهانی مالکیت فکری در ژنو دیدار نموده و موضوع را از سایر جهات به خصوص تجربه سایر کشورهای در حال توسعه و کم‌تر توسعه‌یافته نیز مورد بررسی قرار دهند.

ز - آثار و تبعات منفی عدم الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون‌های

برن و رم

آثار و تبعات منفی عدم الحاق ایران به کنوانسیون‌های برن و رم را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:

۱- به استثنای کشورهای که دارای معاهده متقابل با جمهوری اسلامی ایران می‌باشند، تمامی آثار علمی، پژوهشی، ادبی، هنری، سینمایی، نمایشی، موسیقایی، عکاسی، تجسمی، طراحی و نیز تمامی آثار و تولیدات رادیو - تلویزیونی اتباع و پدیدآورندگان ایرانی در معرض تعرض و سرقت در سایر کشورها می‌باشد و ذی‌نفعان ایرانی قادر به احقاق حقوق تزییع‌شده‌شان در مراجع قضایی سایر کشورها نمی‌باشند. این موضوع خود یکی از مهم‌ترین دلایل پدیده فرار مغزها و نخبگان علمی، ادبی و هنری کشور به کشورهای توسعه‌یافته است که تماماً عضو کنوانسیون‌های بین‌المللی ذی‌ربط می‌باشند.

۲- تمامی طرح‌های هنری فرش ایران که بدون شک در طول تاریخ همواره جزء بدیع‌ترین و شگفت‌انگیزترین آثار طراحی و هنری جهان بوده است در سایر کشورها مورد تقلید، کپی‌برداری و سرقت قرار گرفته‌اند. دامنه و میزان خسارات و زیان‌های تحمیل‌شده به صنعت فرش ایران به قدری زیاد می‌باشد که سهم حضور فرش ایران در بازارهای جهانی را به شدت تحت تأثیر قرار داده است. نکته قابل توجه این است که سارقین طرح و نقشه‌های هنری ایران در خارج از کشور به سهولت فرش‌های تولیدی و بی‌کیفیت خود را به نام فرش ایران می‌فروشند که این مسأله صدمات جبران‌ناپذیری به اعتبار و حیثیت صنعت فرش ایران تحمیل می‌نماید.

۳- تمامی طرح‌های ادبی و هنری در تمامی رشته‌های هنری همچون طرح‌های اصیل کاشی، سرامیک، شیشه‌گری، مینیاتور، تجسمی، عکاسی و تمامی هنرهای تزیینی و معماری ایرانی بدون هیچ مانعی در خارج از ایران مورد تعرض قرار می‌گیرند و صاحبان حقوق و ذی‌نفعان ایرانی در خارج از کشور هیچ ضمانت اجرای حقوقی و قضایی برای حفظ و اعاده حقوق خود ندارند.

۴- تمامی آثار سینمایی، موسیقایی و تمامی آثار و تولیدات رادیو - تلویزیونی سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور مورد سرقت و پخش و توزیع غیر قانونی شبکه‌های تلویزیونی، ماهواره‌ای، کابلی و اینترنتی قرار می‌گیرند. ذی‌نفعان ایرانی به خصوص سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران علی‌رغم تلاش‌های عدیده، به دلیل عدم الحاق کشور به کنوانسیون‌های برن و رم تاکنون نتوانسته‌اند جلوی نقض گسترده حقوق آثار و تولیدات سینمایی، موسیقایی و رادیو - تلویزیونی را در خارج از کشور بگیرند.

۵- با توجه به این‌که اکثر کشورهای جهان و اکثریت قریب به اتفاق کشورهای اسلامی به عضویت کنوانسیون برن و سایر کنوانسیون‌های حقوق مالکیت آثار علمی، ادبی و هنری در آمده‌اند، عده‌ای اقدام به شبهه‌افکنی نموده و علت عدم الحاق ایران به آن کنوانسیون‌ها را عدم مخالفت فقه شیعه با سرقت آثار علمی، ادبی و هنری خارجیان اعلام می‌نمایند! در حالی که واقعیت چنین نیست و اتباع و شهروندان جمهوری اسلامی ایران نه تنها رتبه‌ای در میان کشورهای ناقض حقوق مالکیت علمی، ادبی و هنری ندارند، بلکه بالعکس این نخبگان، دانشمندان و پدیدآورندگان آثار علمی، ادبی و هنری ایرانی هستند که به دلیل عدم الحاق کشور به این کنوانسیون‌ها یکی از قربانیان اصلی نقض حقوق در سایر کشورهای جهان می‌باشند.

۶- عضویت یک کشور در یک کنوانسیون یا معاهده بین‌المللی به منزله بهره‌مندی آن کشور از حقوق و تعهدات مندرج در آن می‌باشد، اما جمهوری اسلامی ایران در حالی که به دلیل عدم عضویت در کنوانسیون برن و رم از حقوق مندرج در آن دو معاهده بهره‌مند نیست، در عمل با توجه به عرف بین‌المللی و حفظ اعتبار بین‌المللی کشور، حقوق صاحبان آثار علمی، ادبی و هنری را بیشتر از بعضی از

کشورهای عضو آن کنوانسیون‌ها رعایت می‌نماید. به عنوان مثال آثار و فیلم‌های سینمایی خارجی بدون اذن صاحبان خارجی آن آثار قابل نمایش در کشور نمی‌باشند.

به همین دلیل است که اگر حقوق پدیدآورندگان آثار علمی، ادبی و هنری ایرانی از طریق الحاق ایران به کنوانسیون‌های برن و رم در سایر کشورهای جهان مورد حمایت قرار گیرند قطعاً تأثیر شگرفی بر انگیزه آنان در خلق و آفرینش آثار بدیع و و اصیل ایرانی داشته و در نتیجه تجاری‌سازی آثار و تولیدات علمی، ادبی و هنری در همه زمینه‌ها و شاخه‌های آن‌ها در سایر کشورهای جهان و نیز اشاعه علوم، فرهنگ و هنر ایران زمین را در جهان در پی خواهد داشت. بالعکس، حمایت‌نشدن نخبگان، دانشمندان و هنرمندان رشته‌های مختلف هنری در سایر کشورها، انگیزه آنان را نسبت به خلق و آفرینش آثار بدیع و اصیل کم خواهد نمود.

ح - قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه (۱۳۹۴-۱۳۹۰) مصوب ۱۳۸۹

با عنایت به همه موارد فوق‌الذکر و در راستای حفظ منافع و مصالح کشور به ویژه حمایت از پدیدآورندگان آثار علمی، ادبی و هنری بوده است که مقنن ایران در بند و ماده ۱۰۴ قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور مقرر نمود: «دولت موظف است ضمن ایجاد همسویی قوانین و مقررات بخش تجاری کشور با قوانین و مقررات اتحادیه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی از جمله سازمان تجارت جهانی، نسبت به آماده‌سازی و توانمندسازی ارکان اقتصادی کشور برای عضویت در سازمان تجارت جهانی اقدام قانونی نماید.» یکی از الزامات الحاق به سازمان تجارت جهانی، پذیرش موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری مالکیت فکری یا تریپس می‌باشد. به موجب این موافقت‌نامه، کشور متقاضی عضویت در سازمان تجارت جهانی

باید به تعهدات مندرج در آن معاهده، یعنی پذیرش مواد ماهوی کنوانسیون‌های برن و رم ملزم گردد که عملاً به معنای ضرورت الحاق دولت متقاضی عضویت سازمان تجارت جهانی به دو کنوانسیون مذکور می‌باشد.

ط - لایحه قانون جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی، هنری و حقوق مرتبط

در راستای اجرای تکالیف قانونی و یک سال پس از تصویب قانون برنامه پنجم توسعه کشور، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سال ۱۳۹۰ با همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط از جمله سازمان صدا و سیما ایران با تهیه پیش‌نویس لایحه قانون جامع حقوق مالکیت ادبی، هنری و حقوق مرتبط، رسماً از ریاست جمهوری وقت درخواست بررسی و تصویب لایحه قانون جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی، هنری و حقوق مرتبط را نمود که متأسفانه تاکنون علی‌رغم برگزاری ده‌ها جلسه لایحه مذکور به تصویب هیأت محترم دولت نرسیده است. امید است در آینده‌ای نزدیک شاهد تصویب آن لایحه در هیأت محترم دولت و ارسال آن به مجلس شورای اسلامی جهت تصویب قانون جدید باشیم. در پیش‌نویس لایحه جدید سعی شده است که مفاد آن با استانداردها و موازین مندرج در کنوانسیون‌های برن و رم انطباق داشته باشد.

ی - لایحه الحاق دولت ایران به کنوانسیون‌های برن و رم

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی پس از بررسی‌ها و هماهنگی‌های مختلف با سایر دستگاه‌های اجرایی کشور، در سال ۱۳۹۰ رسماً از هیأت محترم دولت خواستار تصویب لایحه الحاق به کنوانسیون‌های برن و رم گردید. لایحه مذکور وفق روال جاری، توسط وزیر دادگستری وقت که رییس کمیسیون لوایح هیأت دولت

می‌باشد برای تمام دستگاه‌های اجرایی و وزارتخانه‌ها ارسال گردید تا کتباً نظر موافق یا مخالف و دیدگاه‌های خود را به کمیسیون لوایح هیأت دولت اعلام نمایند. حسب اطلاعاتی که نویسنده این مقاله کسب کرده است، اکثریت قریب به اتفاق دستگاه‌های اجرایی کشور با موضوع الحاق دولت به دو کنوانسیون مزبور موافق بوده و آن را به نفع کشور می‌دانند. هم‌اکنون این موضوع نیز کماکان در دستور کار کمیسیون اصلی لوایح هیأت دولت می‌باشد که امید است بررسی آن‌ها خاتمه یافته و به تصویب هیأت محترم وزیران و مجلس شورای اسلامی برسد.

نتیجه‌گیری

اگرچه علم و ادب و هنر مرز نمی‌شناسد و به سهولت از کشوری به کشور دیگر انتقال می‌یابد، اما حمایت از پدیدآورندگان آثار ادبی - هنری و صاحبان فکر و اندیشه محصور در حوزه صلاحیت قضایی کشوری است که آن آثار یا در آنجا خلق یا برای اولین بار منتشر، پخش، توزیع یا عرضه شده‌اند. در واقع معیارهای مختلفی توسط قانونگذاران کشورها برای تعیین حدود و ثغور قابلیت اعمال و اجرای قوانین حمایتی از پدیدآورندگان اموال فکری به کار گرفته می‌شود که در کشور ما ماده ۲۲ قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ این معیار را اولین نشر، پخش، عرضه یا اجرای اثر در قلمرو سرزمینی ایران دانسته است. همانطور که گفته شد اعمال این مقرره موجب می‌شود که حتی آثاری که توسط اتباع ایرانی خلق شده، ولی برای اولین بار در ایران منتشر شده‌اند از دایره حمایت قانون مذکور خارج باشند.

همچنین محدودیتی که این ماده با تأسی از ویژگی سرزمینی بودن قوانین مالکیت فکری بر پدیدآورندگان آثار بار می‌کند از این منظر نیز قابل بررسی است که چنانچه اثر مورد حمایت قانون، در ورای مرزهای کشور، مورد نقض قرار گیرد این قانون نمی‌تواند هیچ حمایتی از پدیدآورنده یا دارنده حق اثر نقض شده بنماید. چنانکه ذکر شد تنها راه غلبه بر ویژگی سرزمینی بودن قوانین، انعقاد موافقت‌نامه‌های دو یا چندجانبه و پیوستن به معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی موجود در این زمینه است که متأسفانه علی‌رغم نیاز مبرم به انجام چنین اقداماتی ایران تاکنون به عضویت هیچ کنوانسیونی در زمینه حقوق مالکیت ادبی - هنری در نیامده و با وجود انعقاد چندین موافقت‌نامه دوجانبه با برخی کشورها هیچ یک از آنها جنبه عملی نیافته است.

با عنایت به این‌که ماده ۱۰۴ قانون برنامه پنج‌ساله یکی از برنامه‌های مهم کشور را انطباق قوانین کشور با متون موافقت‌نامه‌ها و عهدنامه‌هایی می‌داند که از حیث اقتصادی مفید به حال کشور است، لذا بی‌تردید باید بر آن بود که واضعان این قانون به طور ضمنی به لزوم الحاق به این‌گونه موافقت‌نامه‌ها و عهدنامه‌ها نیز نظر داشته‌اند.

می‌توان امیدوار بود که در آینده‌ای نزدیک لایحه الحاق به کنوانسیون‌های برن و رم که توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به دولت تقدیم شده با اتکا به این پشتوانه‌های قانونی محکم به ویژه قانون برنامه پنجم هرچه زودتر به مجلس محترم ارسال گردد. همچنین امید است که الحاق ایران به این اسناد که بی‌تردید رعایت آن‌ها نقش مهمی هم در جهت افزایش انگیزه در میان پدیدآورندگان آثار ادبی - هنری به دلیل گسترش دایره حمایتی از حقوقشان و در نتیجه افزایش شمار آثار خلاقانه دارد و هم از حیث اقتصادی نیز به مرور زمان و با حضور مقتدرانه و پررنگ محصولات و آثار بدیع ایرانی در بازارهای جهانی، تأثیر غیر قابل انکاری برای کشور خواهد داشت، هرچه زودتر به وقوع بپیوندد.

پی‌نوشت‌ها

1. Performer Artists
2. Phonogram Producers/ Record Industry
3. Broadcasting Organizations
4. WIPO Internet Treaties
5. Maker

۶. به عنوان نمونه می‌توان به موافقت‌نامه‌های دوجانبه ایران با ارمنستان، جمهوری آذربایجان، جمهوری اسلامی پاکستان، جمهوری بلاروس، جمهوری بوسنی و هرزگوین، جمهوری سودان، جمهوری قزاقستان، جمهوری لبنان، جمهوری لهستان، جمهوری یمن، جمهوری ترکیه، بنگلادش، کنفدراسیون سوییس، قطر، جمهوری مقدونیه، مراکش، عمان، فرانسه، تونس، ازبکستان، اکراین، ایتالیا، بلغارستان، تاجیکستان، قرقیزستان، کرواسی، کره جنوبی و گرجستان اشاره نمود. به علاوه پس از سال ۱۳۸۲ تاکنون نیز موافقت‌نامه‌های دوجانبه متعدد دیگری بین جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورهای جهان در زمینه‌های مختلف منعقد گردیده است که متضمن تعهد متقابل طرفین به حمایت مؤثر از آثار علمی، ادبی، هنری و حقوق مرتبط می‌باشد.

فهرست منابع

الف - فارسی:

قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۴-۱۳۹۰ ش.

ب - لاتین:

- Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (1886).
 Convention for the Protection of Producers of Phonograms against Unauthorized Duplication of Their Phonograms (1971).
 WIPO Copyright Treaty (WCT) (1996).
 WIPO Performances and Phonograms Treaty (1996).

یادداشت شناسه مؤلف

غلامرضا رفیعی: دکترای حقوق بین‌الملل مالکیت فکری دانشگاه نوشاتل، سوییس.

پست الکترونیک: rafiei@olya.ir

International Protection of the Rights of Creators in Iranian Cinematographic Works

Gholamreza Rafiei

Abstract

Nowadays, not only TV cables, satellites' programs and the internet outside Iran broadcast Iranian cinematographic works without any authorization and restriction, the sale of such works is increasing in foreign countries. The breach of the creators' rights in cinematographic works outside Iran incurs substantial damages to the cinema industry in Iran. However, these creators are not able to sue the violators and ask for compensation in the state where the rights have been breached. Currently, Iran is not a member to any copyright or related rights treaties. This Article examines and analyses the impact of the Iran's accession to these treaties and argues that this accession plays a key role in the increase of the motivations of the creators of literary and artistic works since their rights would be protected and the scope of such protection would be expanded. This would result in the increase of the number of creative works.

Keywords

Intellectual Property, Cinematographic Works, Author Rights